

Kettős állampolgárság – az élet hol ad, hol elvesz

Az Ukrán Biztonsági Szolgálat (SZBU) leleplezte három magas beosztású ukrainai, Ivano-Frankivszk megyei tisztviselő kettős állampolgárságát, akik korlátozott szintű információhoz, hivatalos védelmi információkhoz, valamint informatikai és elektronikus rendszerek nyilvántartásaihoz fértek hozzá. Mindhárom személy, az ukránon kívül, valamelyik európai ország állampolgárságával is rendelkezett, ami azt eredményezte, hogy a tisztviselőket elbocsátották. Közülük ketten fellebbeztek a döntés ellen, azonban a Legfelsőbb Bíróság megerősítette az elbocsátás jogszerűségét.

Ez alapján felmerül a kérdés, milyen esetekben „érdemes” egy adott nemzet tagjának kettős állampolgárságot fenntartani. A témakör gyakran kerül előtérbe Magyarország szomszédos országában is, főként azóta, hogy 2010 után a határon túli magyarok számára az egyszerűsített honosítási eljárással könnyebben, gyorsabban felvehetővé vált a magyar állampolgárság.

Visszaulva a fenti esetre, Ukrajna 2021. március elején elnöki rendelet által tiltotta meg a kettős állampolgárok bármilyen hivatalviselését az országban. Zelenskij elnök rendelete alapján az SZBU két hónapon keresztül méri majd fel az országban élő kettős állampolgárok számát, és átvizsgálja a kettős állampolgárságra vonatkozó szabályozást, majd fél éven belül törvényjavaslatot terjeszt be, amely megtiltja a kettős állampolgároknak, hogy állami hivatalt, önkormányzati tisztséget, stratégiai fontosságú állami vállalatokban vezető pozíciót töltsenek be, valamint államtitkokat sem ismerhetnek meg. A rendelkezés rendkívüli mértékben érinti a kárpátaljai magyarokat is, hiszen nagy részük rendelkezik magyar állampolgársággal is.

Ukrajna 1996-os alkotmánya egyébként egy állampolgárságot ismer el, kimondja ugyanakkor azt is, hogy az ukrán állampolgárt nem lehet megfosztani állampolgárságától és attól a jogától, hogy megváltoztassa állampolgárságát. A hatályos, 2001-es állampolgársági törvény megerősíti az Alkotmány rendelkezését, miszerint csak egyetlen, az ukrán állampolgárság létezik. Emellett azonban fontos megemlíteni, hogy Ukrajnában nincs jogi mechanizmus arra az esetre, ha valaki megsérti a törvényt, és több állampolgársággal is

rendelkezik. Az ukrán parlamentben többször felmerült, hogy létrehozzák a kettős vagy többes állampolgárság szankcionálásának jogi kereteit, azonban ez idáig egyik jogszabály sem lépett hatályba az említett kérdéskört illetően. A fenti elnöki rendelet azonban nagy lépést tesz az állampolgársági szűkítések irányába.

A szomszédos országokban a kettős állampolgárság elfogadásával kapcsolatban a helyzet változó, ami azért is lehetséges, mivel az államok – az Európai Unión belül is – főszabály szerint maguk határozzák meg, mely személyeket tekintik, fogadják el saját állampolgáraikként, illetve maguk rendelkeznek a kettős vagy többes állampolgárság elfogadásával vagy elutasításával kapcsolatban is. Ezzel összefüggésben az európai és ezen belül közép-európai államok többségének alkotmánya az állampolgárság megszerzésével, megtartásával kapcsolatban is jogi iránymutatást ad, amelynek keretei országonként eltérnek. Az alkotmányok többsége azonban abban egységes képet mutat, hogy a legtöbb dokumentum kimondja, hogy senki nem fosztható meg önkényesen a jogszerűen szerzett állampolgárságától.

A szomszédos országok többségében – Romániában, Szerbiában, Horvátországban és Szlovéniában – az állampolgársági szabályozás megengedő, a kettős állampolgárság alapvetően elfogadott, nem jár idegen ország állampolgárságának megszerzése esetén az adott állampolgárságtól való megfosztással, államigazgatási és helyi önkormányzati funkció betöltésénél a kettős állampolgárság megengedett. Egyedül a Belügyminisztériumhoz köthető szervezeti egységeknél való foglalkoztatás esetében lehet kizáró tényező a többes állampolgárság (Románia, Szerbia). Honosítási eljárás során Szlovénia és Románia nem várja el a korábbi állampolgárságról való lemondást, utóbbi Horvátországban és Szerbiában elvileg előfeltétel, ugyanakkor a másik állampolgárságról való lemondás alóli mentesség lehetőségét törvényben rögzítik.

Kiemelhető az is, hogy a fentiekben felsorolt szomszédos országok vonatkozásában egyelőre nem hallani olyan híreket, amelyek szerint napirenden lenne az állampolgársági szabályozás módosítása, szigorítása.

Szlovákiában a jelenleg hatályos állampolgárságról szóló törvény tiltja a kettős, illetve a többes állampolgárság megszerzését, a külföldi állampolgárság kifejezett akaratnyilvánítás alapján való megszerzése a szlovák állampolgárság elvesztését vonja maga után. Az állampolgárság megszerzésének kivételeit, például házasság, születés, szintén a törvény rögzíti, illetve lehetőséget nyújt az elvesztett szlovák állampolgárság visszaszerzésére, amennyiben a kérelmező a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább két évig folyamatosan a Szlovák Köztársaság területén tartózkodott.

A szlovák kormány által 2021. február 24-én elfogadott új törvényjavaslat, amelyet a parlament eddig még nem hagyott jóvá, úgy rendelkezik, hogy szlovák állampolgárságát nem veszíti el az, aki külföldi állampolgárságát házassággal, születéssel, örökbefogadással vagy kiskorúként szerezte meg. Továbbá a törvényjavaslat szerint szlovák állampolgárságát nem veszti el az, aki külföldi állampolgárságát úgy szerezte, hogy legalább öt éve engedélyezett, regisztrált vagy másként nyilvántartott tartózkodási hellyel rendelkezett a külföldi állampolgárság szerinti államban. Ez a magyar állampolgárság felvételét csak úgy teszi lehetővé a szlovák állampolgárság megtartása mellett, hogy azt ötéves magyarországi tartózkodás igazolásához köti.

Állampolgársági kérdésekben tehát nincs egységes szabályozás a szomszédos országokban sem, ami főként Ukrajna és Szlovákia esetében, időről időre, jelentős konfliktusokra ad okot nemcsak az országokban élő és valamilyen okból kettős állampolgársággal rendelkező egyénekkkel, beleértve a magyar kisebbséget, hanem Magyarországgal is. Az a tény, hogy a magyar közösségek tagjainak számottevő része az egyszerűsített honosítási eljárás segítségével felvette a magyar állampolgárságot, nem aratott osztatlan sikert sem Ukrajna és Szlovákia, sem egyes más szomszédos országok politikai vezetésének körében. Ennek ellenére fel kell ismerni, hogy abban az esetben, ha minden állam maga határozza meg, kik lehetnek állampolgárai, úgy a magyar szabályozás alapján a szomszédos államokban élő magyaroknak minden joguk megvan az említett honosítás véghezvitelére.

2021. április 21.